

Hur #pratarviomdet?

En studie av berättelser från den sexuella gråzonen

Nea Glad
GNVK01
Centrum för genusvetenskap
Lunds universitet
Handledare: Lena Karlsson

Abstract

This study is based on texts that concern experiences of sex in the grey zone between bad sex and rape. My aim is to elucidate how shame, age and the positions victim and perpetrator are used to tell stories about unpleasant sexual experiences. I also investigate how the authors renegotiate the conditions for how it is possible to talk about these experiences.

The results show that the social construction of how men and a women should act makes them feel ashamed if they do not fulfil the expectations. The rules regarding how women are expected to act sexually are more strict than for men, which has the effect that women more often feel ashamed. The positions victim and perpetrator have negative qualities connected to them, which makes it hard to identify with them. The authors renegotiate the positions victim and perpetrator when they write stories that do not fulfil the expectations. Many of the authors use age as a way to talk about experiences from their youth as something that happened when they were young and did not understand better, a strategy I criticise for being contraproductive because it is hiding the structural problems mentioned above.

Key words: sexual grey zone, shame, age, victim, perpetrator

Nyckelord: sexuellt gråzon, skam, ålder, offer, förövare

Innehållsförteckning

1. Inledning	4
1.1 Bakgrund.....	5
1.2 Syfte och frågeställningar	6
1.3 Tidigare forskning.....	7
1.4 Teoretiska perspektiv	9
1.4.1 Sexuella berättelser	9
1.4.2 Skamkänslor	10
1.4.3 Ålder.....	11
1.4.4 Ressentiment	11
2. Material, metod och metodologi	13
2.1 Metodologisk utgångspunkt	13
2.1.1 Förförståelse	13
2.2 Empiri och urval.....	14
2.3 Analysmetod	15
3. Analys	17
3.1 Tidsaspekt, ålder och berättande.....	17
3.2 Skamfyllda känslor	20
3.2.1 En könad känsla?.....	21
3.3 Offer och förövare	24
3.3.1 Offerpositionen – ett oattraktivt alternativ	25
3.3.2 Förövarpositionen – ett psykopatmonster eller en reko kille?	28
3.3.3 Omförhandling av positionerna.....	31
4. Sammanfattning och slutsatser	33
4.2 Avslutande diskussion.....	34
Referenslista.....	36

1. Inledning

”Vi tiger intuitivt om de svåra sakerna i våra liv. Vi skäms. Och skammen är den där klumpfoten som vi hasar runt på, som heter psykisk sjukdom, missbruk, våld, övergrepp, otrohet, fattigdom, lögner. (...) Kort och gott, vi skäms för det vi inte själva från början bär skulden till, som vi ändå drabbas av. Som vi sedan också fortplantar, om vi inte får möjlighet att läka?” (Alakoski 2012, s 134)

Citatet ovan kommer ur boken *Oktober i fattigsverige*, där Susanna Alakoski skriver i dagboksformat om sina tankar och åsikter om fattigdom utifrån minnen från sin egen uppväxt. Skam är ett av orden som återkommande dyker upp i hennes formuleringar. Likt citatet ovan är det ofta funderingar över varför vi skäms och vad det gör med oss och vår omvärld. En av anledningarna till skam är sexuella övergrepp och det är den jag kommer att ägna min uppsats åt.

Inom berättelser om obehagliga sexuella upplevelser ser jag ett samband mellan skam och tystnad. Det samverkar dessutom med cementerade bilder av offer och förövare som två positioner som är svåra att passa in i. Det uppstår en gråzon när personer inte går att betrakta som offer eller förövare, trots att ett övergrepp har begåtts. Det var de första reflektionerna jag gjorde när jag började läsa sexuella gråzonsberättelser. De faktorerna, som egentligen var något helt annat än vad jag hade tänkt undersöka, knöt sig runt mig och ville inte släppa taget.

Den sexuella gråzonen är ett begrepp jag själv inte hade stött på innan jag hörde talas om twitterstormen #prataomdet, ett medialt upprop där personer uppmuntrades att berätta om obehagliga sexuella upplevelser. Dock var dess innehåll något jag många gånger hade funderat på och som skapat obehagliga känslor inom mig. Varför gör jag ibland saker som inte går i linje med mina feministiska övertygelser? Varför är det så svårt att tala om mina sexuella gränser och lustar på ett personligt plan, trots att jag kan prata vitt och brett om hur vi måste bli bättre på att kommunicera med varandra? Varför utelämnar jag vissa stäng av obehag när jag pratar om mitt sexliv med nära vänner? Jag kommer inte att kunna besvara alla frågor som finns i mitt huvud, men min förhoppning är att den här uppsatsen ska bidra med några bitar i det stora pusslet om sexuella gråzoner.

1.1 Bakgrund

”Vi behöver ett språk för sex utan skam, vi behöver fundera kring våra egna och andras gränser. Något ska förändras. Vi ska våga [#prataomdet](#).” (Prata om det)

Det jag hädanefter kommer att kalla för #prataomdet startade den 14 december år 2010 med att journalisten och mediepersonligheten Johanna Koljonen skrev ett inlägg om sexuella gränsdragningar på mikrobloggeren twitter. Anledningen till twitterinlägget var den i Sverige då stora diskussionen om huruvida wikileaksgrundaren Julian Assange var skyldig till sexbrott eller inte. Medieuppmärksamheten kring det kallade Assange-fallet ledde till diskussioner kring den svenska våldtäktslagstiftningen och vad ett sexuellt övergrepp egentligen är. Det var apropå det Koljonen skrev att hon själv varit med om en sexuell situation där hon inte kände sig bekväm med att säga nej. (Almestad & Beijbom 2012, s 3)

Budskapet spred sig snabbt och personer runt om i Sverige började berätta om sexuella situationer som på något sätt inte känts helt okej. Ett trettiotal personer som tyckte att Koljonens initiativ var bra gick samman med visionen att föra fram dessa berättelser. Hemsidan www.prataomdet.se och twitterhashtaggen #prataomdet skapades, samtidigt som många texter förmedlades genom tidningar runt om i Sverige. (Almestad & Beijbom 2012, s 3-4) Ordet gråzon fick representera kampanjens vilja att behandla sexuellt obehagliga situationer som är svåra att definiera som övergrepp eller våldtäkt. Det var dock inte främst den svenska lagstiftningen som definierade gråzonen utan känslorna hos den som upplevt händelsen. Så här beskriver en av de engagerade, Gustav Almestad, syftet med gråzonsbegreppet.

”Gråzonen kunde ligga i de egna känslorna även om handlingarna inte var svårdefinierade. Prata om det syftade heller inte till att definiera gränser, eller lösa upp dem, utan om att få berätta om svårigheterna att se gränser eller att sätta dem.”
(Almestad & Beijbom 2012, s 5)

Den största uppmärksamheten fick #prataomdet i december 2010, men även efter det har kampanjen uppmärksamats genom bland annat offentliga samtal och teaterföreställningar. År 2011 fick Johanna Koljonen och Sofia Mirjamsdotter Stora Journalistpriset i kategorin årets förnyare för sin insats i #prataomdet. (Almestad & Beijbom 2012, s 5-6)

#prataomdet hyllades i medierna, men det lyftes också fram kritik. Bland annat kritiserades kampanjen för att säga sig inbegripa ”hela Sverige”, men egentligen till största del bestå av journalister och medelklassbaserade kulturpersoner. Den sjätte december 2011 kritiserade författaren Ann Heberlein #prataomdet under rubriken ”#vemprataromdet?”.

”Den där myten om att #prataomdet pratades det om överallt – i hela världen! – tål att synas i sömmarna. Ja, det twittrades. Ja, det diskuterades på kultursidorna. Sannolikt surrade det också på krogarna och i lägenheterna runt Medborgarplatsen och Mariatorget, men sen då? (...) Twittrandet är i stor utsträckning ett vitt medelklassfenomen, sånt som folk med fria yrken och flexibla arbetstider kan roa sig med, människor som kan briljera verbalt och klara av att säga något fiffigt och spirituellt på 140 tecken.” (Heberlein 2011)

I januari 2012 publicerades boken *#prataomdet: Berättelser från gråzonen*, som innehåller 33 texter från #prataomdet. Det är i de texterna min uppsats tar avstamp.

1.2 Syfte och frågeställningar

Syftet med den här uppsatsen är att undersöka de diskurser som går att utläsa ur texterna i boken *#prataomdet: Berättelser från gråzonen*. Mer specifikt är jag intresserad av att se hur skam, uppfattningar om ålder och synen på offer och förövare framställs och eventuellt omförhandlas i berättelserna. Eftersom #prataomdet anses vara ett nytt och annorlunda sätt att prata om jobbiga sexuella situationer (Nordgren 2011, Hellberg 2012) vill jag ta reda på hur berättelserna omförhandlar och gör motstånd mot de cementerade uppfattningarna om offer och förövare. Anledningen till att jag dessutom väljer att undersöka mitt material utifrån skam och ålder är att det var någonting jag gång på gång reagerade på när jag inledningsvis läste texterna i mitt material. Jag kommer att utgå från följande frågeställningar:

- * Hur förhåller sig författarna till skam, ålder och positionerna offer och förövare i berättandet om händelser ur den sexuella gråzonen?
- * Hur utmanar och omförhandlar textförfattarna de vedertagna uppfattningarna om offer och förövare?

1.3 Tidigare forskning

I och med att sexuella gråzoner är ett relativt outforskat område består det tidigare forskningsfältet av få studier som rör just det. Min genomgång av tidigare forskning innehåller därför närliggande ämnen som jag anser vara relevanta för mitt arbete. Bland annat kommer jag att inspireras av och föra samtal med forskning om synen på våldtäkt, uppfattningar om offer och förövare och upplevelser av övergrepp.

Sociologen Stina Jeffners doktorsavhandling *"Liksom våldtäkt, typ" Om betydelsen av kön och heterosexualitet för ungdomars förståelse av våldtäkt* behandlar ungdomars syn på våldtäkt. (Jeffner 1997, s 15) Genom intervjuer och enkäter konstaterar Jeffner att det finns en diskrepans mellan den teoretiska förståelsen av våldtäkt, allt efter att tjejen sagt nej, och förståelsen av om vissa specifika händelser är våldtäkter. Det finns ett förhandlingsutrymme där till exempel faktorerna alkoholpåverkan, kärlek, tjejens rykte och om killen ses som "normal" kan göra att en händelse inte uppfattas som våldtäkt. (Jeffner 1997, s 189-190) Att våldtäkt uppfattas som bland det värsta en person kan utsättas för gör att vissa obehagliga sexuella situationer blir svåra, eller omöjliga, att definiera som våldtäkt. Detta kallar Jeffner för våldtäktens symbolfunktion. Hon menar att symbolfunktionen gör att koderna för "vanligt" heterosexuellt sex inte ifrågasätts. (Jeffner 1997, s 245, 248)

I introduktionsboken för kvinnojoursarbete, *"Jag kallade det aldrig för våldtäkt": Att möta våldtagna kvinnor*, beskriver Josefin Grände erfarenheter från Team för Våldtagna Kvinnor. Kvinnor tar ofta inte kontakt med Team för Våldtagna Kvinnor direkt efter händelsen, utan snarare efter minst ett halvår. (Grände 2005, s 33) Många kvinnor känner att deras upplevelse inte passar in i den snäva bilden av våldtäkt, vilket leder till skam- och skuld känslor. Skamkänslorna leder i sin tur ofta till att kvinnan inte berättar om våldtäkten för någon. (Grände 2005, s 36, 40)

I *Kunskapens kön: minnen reflektioner och teori* beskriver sociologen Karin Widerberg lärdomar från ett minnesarbete om övergrepp och sexuella trakasserier på arbetet. Bland annat konstaterar hon att hon hade förträngt eller glömt bort många av händelserna, att det var svårt att definiera vissa av de ihågkomna övergreppen som just övergrepp och ett obehag i att behöva konfrontera sina egna fördomar om kvinnor som utsätts för sexuella övergrepp. (Widerberg 1995, s 132-133) Widerberg beskriver också att hon skämts mycket över sina

minnen. Trots att hon har förstått att det som inträffade inte var hennes fel har skammen gjort att hon inte berättat om händelserna. (Widerberg 1995, s 133) Widerberg konstaterar också att det kan vara svårt att identifiera sig som offer om den positionen inte passar in i synen på en själv. (Widerberg 1995, s 133-134)

Sociologen Mona Livholts behandlar i boken *"Vanlig som vatten": Manlighet och normalitet i mediernas berättelser om våldtäkt* hur serievåldtäktsmannen "Hagamannen" omskrivits i media. Våldtäktsmannen tillskrivs egenskaper för att skilja honom från andra, bra och vanliga, män. Till exempel omskrivs Hagamannen som ointelligent och impulsstyrd. Även klass blir viktigt för att skilja Hagamannen från andra män. En man som inte ses som skyldig beskrivs genom arbetsförhållanden och stil. Livholts menar att det inte bara byggs upp en bild av vilka män som våldtar, utan att det också skapas en tydlig bild av vilka män som inte våldtar. (Livholts 2007, s 69)

I boken *En riktig våldtäktsman: En bok om samhällets syn på våldtäkt* fokuserar journalisten Katarina Wennstam på våldtäktsmän. Den del av hennes undersökning som är mest relevant för min analys berör vilka våldtäktsmän tros vara och hur bilden av en "riktig" våldtäkt ser ut. Wennstam konstaterar att den allmänna uppfattningen är att en våldtäkt äger rum utomhus, i en park eller på en tom gata (Wennstam 2004, s 202, 117) och att förövaren är en galen, psykiskt störd och okänd man som våldsamt överfaller en oskyldig kvinna. (Wennstam 2004, s 117, 189, 201-202)

Det forskningsbidrag som ligger närmast min uppsats är Kristin Bloms magisteruppsats *Den sexuella gråzonen: En studie om sexuella berättelser från ett gränsland utan språk*. Den är, precis som min uppsats, baserad på berättelser från #prataomdet. Blom konstaterar att män alltid förväntas vilja ha sex och att om en man har sex trots att han inte vill ser han ändå sig själv som en aktör. För kvinnor blir rollen som aktör svår att inta, samtidigt som många kvinnor inte vill definiera sig som offer. Det förklarar Blom, precis som Jeffner, med våldtäktens symbolfunktion. Dessutom finns det en uppfattning om att en självständig kvinna ska "kunna säga nej". Om en kvinna som ser sig som självständig inte säger nej i en situation där hon egentligen inte vill leder det till skamkänslor. (Blom 2012, s 57) Bloms studie behandlar endast berättelser som utspelar sig i textförfattarnas ungdom, eftersom hon anser att det är då frågor om sexuella gråzoner är som störst. (Blom 2012, s 5) Hon menar att i vissa fall ser författaren händelsen som allvarligare i efterhand än när den inträffade. Det beror på

att personer inte har samma sexuella skript under tonårsperioden som i sitt vuxna liv. Blom drar därifrån slutsatsen att det kanske kan krävas ”mindre allvarliga” negativa sexuella upplevelser för att lära sig sina egna sexuella gränser. (Blom 2012, s 58)

Med ovanstående forskning som utgångspunkt vill jag placera min uppsats som ytterligare ett bidrag till att belysa den sexuella gråzonen. Det finns mycket forskning om våldtäkt och eftersom en del av den säger att våldtäktens symbolfunktion fungerar som ett döljande av de strukturer som finns inom sexuella praktiker anser jag att det är viktigt att se närmare på just situationer som hamnar i skuggan av de kulturella uppfattningarna av våldtäkt. Jag vill också utmana bilden av att sexuella gråzoner är något som främst är aktuellt för ungdomar och att ”sexuella snedsteg” kan behövas för att lära sig att hantera sina egna och andras gränser.

1.4 Teoretiska perspektiv

Som vägledning och fördjupning i min analys använder jag mig av teorier om sexuella berättelser, skam, ressentiment och ålder. Teorierna berör olika områden och är olika i sin utformning, men binds samman av en gemensam syn på makt och insikten om att makt är en viktig faktor inom alla forskningsområden. Genom att se hur makt opererar och kan förstås inom de nedanstående områdena vill jag utvidga förståelsen av hur berättelser om sexuella gråzoner formuleras.

1.4.1 Sexuella berättelser

Sociologen Kenneth Plummer beskriver makt som ett flöde som rör sig genom sociala processer och kontrollerar människor. (Plummer 1995, s 26) I och med att Plummer ser världen som diskursiv menar han också att det är genom berättelser människan kan förstå den och att berättelser därmed alltid innehåller makt. (Plummer 1995, s 20) En viktig del av den makten är vilka som kan och får berätta historier och vilka historier som tas på allvar och lyssnas till. (Plummer 1995, s 26-27) Eftersom en berättelse alltid är en interaktion mellan skapare och mottagare kan betydelsen av en berättelse aldrig heller fixeras. (Plummer 1995, s 22) Plummer beskriver även hur makten inom sexuella berättelser är kopplad till känslor, exempelvis skam. (Plummer 1995, s 28) Förståelsen av våldtäkt är historiskt och kulturellt grundad och den förståelsen byggs på vilka berättelser som finns tillgängliga. (Plummer 1995, s 63) Vilket sätt en berättelse berättas på formar olika positioner. Till exempel kan en person

inom en övergreppsberättelse skapas antingen som offer eller som agerande subjekt och överlevare. (Plummer 1995, s 29) Plummer framhäver att sexuella berättelser är politik och att undersöka sexuella berättelser är ett sätt att undersöka den sexuella politiken. (Plummer 1995, s 144-145)

1.4.2 Skamkänslor

Genusvetaren Sara Ahmeds teorier berör känslors inverkan på politik och människors vardagsliv. Hon menar att känslor inte endast är privata och tillhör individer och att de inte kommer inifrån, utan cirkulerar. (Ahmed 2011, s 11, 65) Ahmed beskriver känslors rörelser som följer: ”Affekter är inte inneboende i föremål, utan cirkulerar i ekonomisk mening; objekt blir klibbiga och samlar på sig affektivt värde.” Hon lyfter också fram hur känslor är könade som kvinnliga. (Ahmed 2004, s 2-3) Ahmed beskriver skam som ”När man skäms tycks kroppen brinna upp i den förnekelse som förnimms (självförnekelse); skam präglar sig på huden som en intensiv känsla hos subjektet av att ’vara emot sig själv’”. (Ahmed 2011, s 102) De känslor av misslyckande som uppstår är relaterade till någon annan. Skam handlar om en vilja att dölja sig inför andra som skulle kunna uppfatta misslyckandet. Detta leder till ett inåtvändande skapat av försök att vända sig från omvärldens ögon. Obehagskänslorna kan också intensifieras av att någon annan ser ens skam. (Ahmed 2011, s 102-103) Skammen blir komplicerad eftersom den endast kan upplevas i relation till andra, men det är inte mot dem, utan mot det egna jaget, som obehagskänslorna riktas. Ahmed uttrycker det som att ”I skam har subjektet ingenstans att fly”. (Ahmed 2011, s 103) Hon konstaterar även att skam och kärlek är sammanbundna. Detta eftersom skamkänslor inte kan uppstå om personen i fråga inte bryr sig om vad ”de iakttagande” tycker. Om vi inte bryr oss om vad en person anser om oss kan vi inte heller känna skam inför dennes värderande blick. Ahmed kallar det för kärlekens tillkortakommande. När en person vill uppnå ett ideal och tror sig göra det uppstår en känsla av olust och skam om denne misslyckas. (Ahmed 2011, s 104) Om en person som ser sig själv som ”sexuellt respektabel” blir utsatt för ett övergrepp skulle det till exempel vara troligt att denne känner olust och skam över att inte kunna upprätthålla sitt respektabla ideal. Det går också att utläsa ett tydligt maktperspektiv i att skämmas inför andra, där den som innehar skamkänslorna är i underläge gentemot personerna den skäms inför.

1.4.3 Ålder

När jag analyserar ålder inspireras jag av genusvetaren Linn Sandbergs syn på begreppet. I sin avhandling om gamla män och sexualitet ser Sandberg inte ålder som en fast kategori med en inneboende mening utan, likt kön, som någonting som skapas socialt och diskursivt. Ålder är dock inte endast en socialt konstruerad faktor, utan påverkas också av rent biologiska faktorer i kroppen, därför menar Sandberg att det är viktigt att se samspelet mellan dessa två. (Sandberg 2011, s 14, 45) Jag anser dock att den biologiska delen av ålder är mindre relevant i min analys, eftersom jag inte undersöker det kroppsliga, utan den sociala effekten av hur ålder kopplas till vissa egenskaper. Sandberg beskriver också hur ålder måste förstås i samband med makt. Olika åldersgrupper har olika möjligheter att inta identiteter och dessutom existerar maktrelationer mellan grupperna. Som exempel nämner Sandberg att de privilegierade åldersgrupperna är ”omarkerade”. Exempelvis är medelåldern en förhållandevis osynlig kategori. (Sandberg 2011, s 46-47) Enligt etnologen Anna Sofia Lundgren skapar talet om ålderskategorier ett sammanförande av personer med väldigt olika erfarenheter och olika liv på ett generaliserande och stereotypiserande sätt. (Lundgren 2010, s 151) Lundgren beskriver dock hur förståelserna av åldersperioder kan användas och legitimeras för att sedan tas avstånd från. Det kan vara ett sätt att värja sig mot ”kritik” kopplad till åldersstereotyperna. (Lundgren 2010, s 171-172) Att personer berättar att de är medvetna om vilka föreställningar som finns och till viss del håller med om dem, men sedan försäkrar att de själva inte är sådana skapar en trovärdighet. Lundgren beskriver uppfattningen av ålder som någonting baserat på kunskap, erfarenhet och trovärdighet, samtidigt som en bild av ålder som något individuellt och skapat av känslor och upplevelser också existerar. (Lundgren 2010, s 153, 172)

1.4.4 Ressentiment

Statsvetaren Wendy Brown använder begreppet disciplinär identitetsbildning för att beskriva hur personer regleras genom att placeras in i klassifikationssystem som har som syfte att normalisera socialt handlande. (Brown 2008, s 42) Hon menar att liberalismen förutsätter att den skillnad som finns mellan människor bagatelliseras för att alla ska kunna vara en del av ett vi. Detta leder till att våra jag avpolitiserar och att det bli svårare att se att de skillnader som finns mellan oss är politiska effekter av makt. (Brown 2008, s 38-39) En viktig del i Browns identitetsteorier är ressentiment, något hon beskriver som ”de maktlösas moraliserande hämnd”. (Brown 2008, s 53) Det är ett begrepp som ursprungligen kommer

från Nietzsche och innebär att en person, som känner sig förtryckt av samhället, genom ”upprättelse” knyter sig väldigt starkt till den sårade identiteten. Ressentiment skapar känslor av rättfärdighet, behov av att hitta en syndabock som kan ställas ansvarig för den upplevda smärtan och en plats där hämnd kan utfärdas. (Brown 2008, s 56) När den sårade personen försöker bli av med sitt lidande genom att hämnas skapas ett inneslutande i den identitet som utsatts för skadan. (Brown 2008, s 60) Att förstärka sin identitet genom ressentiment är enligt Brown inte subversivt, utan verkar endast kontraproduktivt. Att använda hämnd blir ett substitut för handlingskraft och förändring. Brown menar att ”Det förflutna kan aldrig återlösas *såvida inte* identiteten klipper sina band till det, och detta kan den inte göra utan att identiteten som sådan går förlorad”. (Brown 2008, s 66) Med detta menar hon att någon egentlig politisk förändring inte kan ske genom ett förstärkande av en sårad identitet, utan att det är först genom att släppa den identiteten som någonting kan förändras. Som en lösning på den kontraproduktiva identitetspolitiken menar Brown att vi måste erkänna det lidande som har upplevts, samtidigt som vi för en radikal politisk kamp för att förändra genom att frågå de cementserande identiteterna. (Brown 2008, s 68-69) Ett exempel på hur ressentiment skulle kunna fungera i förhållande till våldtäkt är offeridentitet. Om en person som blir våldtagen identifierar sig väldigt starkt som ett offer fastnar den personen i ett begränsande genom att låta det sexuella övergreppet skapa och forma dennes identitet. Att personen intar offeridentiteten, som ses som passiv och skadad, leder inte heller till något omvälvande av orsakerna till att kvinnor våldtas.

2. Material, metod och metodologi

Nedan kommer jag att presentera mitt material, mina metodologiska utgångspunkter och hur jag kommer att utföra metoden diskursteori för att analysera mitt empiriska material. Jag kommer även att reflektera över min egen position i förhållande till uppsatsen.

2.1 Metodologisk utgångspunkt

Vetenskapshistorikern Donna Haraway är inom feministisk forskning en symbol för utgångspunkten att det inte finns någon objektiv kunskap. "Feminist objectivity means quite simply situated knowledges." (Haraway 1988, s 581) skriver hon och menar att eftersom kunskap alltid påverkas av den position den skapas utifrån är det viktigt för forskaren att vara medveten om vilka utgångspunkter denne har. Haraway menar att all kunskap är partisk och att det som ofta kallas objektivt är skapat inom styrande ideologier som blivit så självklara att de uppfattas som naturgivna. (Haraway 1988, s 581-583) I en tolkning av Donna Haraway skriver Kerstin Sandell att det inte går att representera någon annan, utan att forskaren måste vara medveten om att denne berättar en ny berättelse utifrån sin egen förståelse. (Sandell 2005, s 81) Även om jag inte analyserar någon privatperson anser jag att det är viktigt att vara medveten om att det är min berättelse om texterna i boken *#prataomdet: Berättelser från gråzonen* som berättas i den här uppsatsen. Jag har därmed som föreliggande målsättning att förhålla mig till situerad kunskap och min egen position genom uppsatsens alla delar.

Haraways syn på kunskap stämmer väl överens med det poststrukturalistiska perspektiv jag utgår från. Utifrån de förutsättningarna ser jag världen som socialt konstruerad, där det inte går att finna någon sanning eller verklighet bakom diskursen. Det innebär, precis som Haraway menar, att även kunskap skapas genom sociala processer, som alltid är påverkade av makt. (Lykke 2009, s 20-21, Winther Jørgensen & Phillips 2000, s 11-12) Det är även utifrån poststrukturalismen jag använder metoden diskursteori, som jag kommer att presentera längre fram i det här kapitlet.

2.1.1 Förförståelse

Utifrån ovanstående förståelse av situerad kunskap anser jag att det är viktigt att fundera över min egen position och vad den innebär för skapandet av uppsatsen. *#prataomdet* har fått kritik

för att främst involvera personer ur ett medelklass- och kultursammanhang. Som vit kvinna inom akademien skulle jag själv kunna räknas till det sammanhanget, vilket gör att jag också baserar mina analyser och slutsatser utifrån den positionen. Min position som kvinna gör att jag lätt identifierar mig med texterna skrivna av kvinnor på ett annat sätt än de som är skrivna av män. Inte utifrån att jag anser det vara någon naturgiven skillnad på män och kvinnor, utan utifrån att vi lever i en värld där positionerna man och kvinna skapas på olika sätt och därför ofta intar olika tankesätt och mönster att agera utifrån.

2.2 Empiri och urval

Som empiriskt material har jag valt att använda mig av boken *#prataomdet: Berättelser från gråzonen*, som publicerades av Gustav Almestad och Annika Beijbom för Kalla Kulor förlag i januari 2012. Boken innehåller 33 texter som publicerats på, eller länkats till på, hemsidan www.prataomdet.se. De 33 texterna är en mycket liten del av alla berättelser som skrevs inom ramen för #prataomdet. De har inte valts ut för att så bra som möjligt representera #prataomdet i sin helhet, utan för att spegla olika perspektiv och utgångspunkter. (Almestad & Beijbom 2012, s 3-6) Att jag valde att analysera just de texter som publicerats i boken har flera skäl. Boken var min första närkontakt med texter från #prataomdet. I och med att jag inte befann mig i Sverige i december 2010 missade jag när #prataomdet ”utspelade sig”. Det blev därför också ett bra sätt för mig att hantera den stora massa texter som producerades inom #prataomdet.

Att jag valt ett ”färdigt” urval gör dock självklart inte att jag inte behöver reflektera över det. Eftersom min studie går ut på att undersöka vad jag kan se utifrån just de texter jag analyserar kommer jag inte att lägga vikt vid huruvida de representerar #prataomdet på ett rättvist sätt. Något jag däremot anser viktigt att fundera över är vilka personer som tillåts uttala sig i mitt material. Som jag presenterade under bakgrundskapitlet har #prataomdet fått kritik för att till stor del representeras av personer från en medelklassbakgrund. Det är något även jag tycker mig kunna se som en röd tråd genom många av texterna. Dels finns det en hel del referenser till journalistyrket och dels ger språket i många av texterna intrycket av att författaren har en akademisk bakgrund. Jag har dessutom lagt märke till att många av de resonemang som framförs i texterna liknar resonemang som jag själv stött på under min akademiska utbildning. Detta säger dock inte att boken inte innehåller texter som kommer från andra sammanhang än

medelklass också. Hur som helst lägger jag ingen vikt vid vilka eventuella ursprung jag tror att de individuella texterna har när jag analyserar dem.

Texterna är skrivna av privatpersoner och i många fall undertecknade med både för- och efternamn. Jag kommer dock inte att använda några namn i min uppsats och inte heller använda mig av namnen på annat sätt än att fundera över om det är en man eller kvinna som skrivit texten. Anledningen till det är inte att försöka göra skribenterna anonyma. Eftersom mitt material först är publicerat i #prataomdet och sedan i boken med samma namn är de inte hemliga. I och med att jag gör en diskursanalys ser jag dock ingen mening med att försöka hitta någon sanning bortom diskursen, utan är intresserad av att titta på vad som står i berättelserna. Det är därför inte alls relevant att söka information om privatpersonerna bakom texterna.

2.3 Analysmetod

Som analysmetod använder jag mig av diskursteori, en form av diskursanalys som de politiska teoretikerna Chantal Mouffe och Ernesto Laclau ligger bakom. Diskursteorin stämmer väl överens med den syn på kunskap och relationen mellan verklighet och diskurs som jag presenterat ovan. (Winther Jørgensen & Phillips 2000, s 25)

Laclau och Mouffe har som utgångspunkt att ingenting existerar utanför diskurser. (Winther Jørgensen & Phillips 2000, s 25-27). Inom diskursteori ses en diskurs som en betydelsefixering inom ett visst område. Om vi till exempel fokuserar på den svenska diskursen om sex har de flesta som lever i Sverige ungefär samma uppfattning av vad det är. Denna fixering blir dock aldrig fast, utan är bara en tillfällig tillslutning som alltid är föränderlig. Det pågår alltid en förhandling om hur en diskurs ska fixeras, men ofta är de invanda uppfattningarna så djupt rotade att det är en trög process. Det gör att förändring i många fall kan framstå som otänkbar eller omöjlig. (Winther Jørgensen & Phillips 2000, s 31-33) Eftersom diskursteori inte har någon strikt modell för genomförande väljer jag att använda mig av den på ett sätt som passar just min uppsats. Jag presenterar nedan begreppen subjektsposition, mästernsignifikant, ekvivalenskedja och artikulation, som ska vägleda mig genom analysen. För att ge en tydligare bild av diskursteori förklarar jag även begreppen nodalpunkt och moment.

En *nodalpunkt* är ett privilegierat tecken inom en diskurs och det är till dessa nodalpunkter som betydelse knyts i form av *moment*. I diskursen om sex skulle till exempel heterosexualitet kunna ses som en nodalpunkt. Moment som knyts till den är då bland annat penetration, stånd och utlösning. Det är genom *artikulationer* som tecken ges mening inom diskursen. Till exempel skulle oralsex kunna vara ett tecken som inte haft någon fixerad betydelse inom diskursen om sex, men som genom en artikulation kommit att bli en del av diskursen och därmed någonting som de flesta förknippar med sex. (Winther Jørgensen & Phillips 2000, s 33-35). Inom en diskurs finns det alltid vissa *subjektspositioner* som är möjliga att inta. Precis som diskursen är subjektspositionerna alltid i rörelse och utmanade från olika håll, men i och med att förändring ofta är en trög process framstår de som fasta och svåra att förändra. De tecken som knyts till en subjektsposition kallas för *mästersignifikanter*. De kan beskrivas som förväntningar på hur personen ska bete sig. I de förväntningarna ingår till exempel vad personen kan säga eller inte. (Winther Jørgensen & Phillips 2000, s 48-49) När subjektspositionen binds samman med mästersignifikanter bildas en *ekvivalenskedja*. (Winther Jørgensen & Phillips 2000, s 50) Till exempel skulle subjektspositionen kvinna kunna bindas samman med mästersignifikanterna vacker, omhändertagande och känslsam. Även när jag inte explicit använder mig av de ovan nämnda begreppen låter jag min analys gå i linje med diskursteorins utgångspunkter och synsätt.

3. Analys

Jag kommer i följande kapitel att analysera texterna i boken *#prataomdet: Berättelser från gråzonen*. Här ska jag undersöka hur textförfattarna förhåller sig till och omförhandlar skam, ålder och uppfattningar om positionerna offer och förövare i skapandet av berättelser ur den sexuella gråzonen.

Innan jag påbörjar analysen av ålder, skam, offer och förövare ska jag presentera mitt material lite kort. Boken *#prataomdet: Berättelser från gråzonen* består av 33 texter. Varje text är markerad med en # och för att göra det överskådligt för mig själv har jag markerat texterna med nummer, från den första till den sista. I analysen kommer jag hädanefter varje gång jag refererar till en text att kalla den för # och sedan dess nummer. Detta för att inte behöva nämna textförfattarens namn eller signatur. Ungefär en tredjedel av texterna är skrivna av personer som jag utifrån författarens egen benämning eller ett tydligt könat namn tolkar som män. I ett par av texterna är det inte tydligt vilket kön författaren har och resterande författare, nästan två tredjedelar, tolkar jag som kvinnor. En majoritet av texterna utgår från heterosexuella förhållanden. Inga texter tar upp händelser mellan två kvinnor och några av texterna med manliga författare behandlar situationer mellan två män. Det finns inga texter som behandlar sex mellan fler än två personer.

3.1 Tidsaspekt, ålder och berättande

#33 ”Idag är jag vuxen på riktigt och sällan så full; sex är inte heller lika laddat och komplicerat för mig längre.” (Almestad & Beijbom 2012, s 79)

Texterna i *#prataomdet: Berättelser från gråzonen* är minnen, som utspelar sig tidsmässigt olika långt från tiden de skrevs ned. Något jag noterat är att de flesta av dem verkar behandla något som hände i en dåtid som betraktas som relativt länge sedan. Detta utmärks genom att tydligt skriva till exempel ”för länge sedan” eller genom att beskriva vid vilken ålder händelsen inträffade. Jag tycker mig också kunna utläsa att många av textförfattarna implicit markerar en distans till det de beskriver. Det är något som hände ”då” och det är långt ifrån det nu som personerna lever sin vardag i idag.

I en analysgenomgång utifrån tid och ålder fokuserade jag på vilka av texterna som innehåller en tydlig tidsmässig distans och konstaterade att ungefär tre fjärdedelar av dem gör det. Strax under en tredjedel av texterna innehåller en åldersangivelse, som varierar mellan 12 och 19 år. De som valt att ange en exakt ålder för det som inträffade anger alltså det inom ett spann som nästan exakt är tonårstiden.

I texterna finns det på många ställen exempel på hur författarna beskriver att de inte velat eller kunnat berätta för någon om händelserna de upplevt. Citaten nedan är två av flera exempel på detta.

#5 ”Jag ringer en av mina bästa vänner för att berätta vad som hänt. Men det går inte. Jag kan inte berätta hur det gått till, varför jag inte åkte därifrån. Kan inte berätta om känslan när han hela tiden fortsätter fastän jag inte vill.” (Almestad & Beijbom 2012, s 19-20)

#10 ”Jag anmälde inte honom. Jag såg ner på honom och hatade honom men jag berättade inte för någon förrän långt senare. Varför skulle jag förnedra mig själv genom att visa mig svag inför andra människor?” (Almestad & Beijbom 2012, s 29)

I det övre citatet beskriver textförfattaren en svårighet, eller i princip omöjlighet, att berätta vad hon varit med om. Vissa av författarna har valt, som i det nedersta citatet, att låta bli att berätta för någon eftersom de anser att de skulle förlora mer än vad de skulle vinna på att göra det, till exempel genom att uppleva en förnedring. Just att det är svårt att prata sexuella gråzonshändelser är ett genomgående tema i texterna och många beskriver att de motiverats att våga berätta när de läst andra personers berättelser. I citatet nedan beskriver författaren just detta.

#18 ”Jag skriver inte för att ställa någon till svars, utan för att visa hur oerhört svårt det är att tala om sexuella kränkningar och gränser. Jag skriver för att jag inte är ensam. Bakom min berättelse står hundra till. Det är med djup tacksamhet som jag håller er i handen idag.” (Almestad & Beijbom 2012, s 46-47)

Svårigheten att berätta om upplevelserna går att sätta i samband med Widerbergs konstaterande att hon hade förträngt många upplevelser som sedan dök upp i minnet först när hon började leta efter dem. (Widerberg 1995, 132-133). Här kan tiden dels fungera som en

bearbetningsprocess, men också som ett skydd att gömma sig bakom. Om det har gått många år sedan händelsen kan personen i fråga ha förändrats och blivit ”mer mogen” eller ”mindre naiv”. Widerberg skriver till exempel att det känns jobbigt att berätta om händelser när hon varit ”naiv och dum” och att hon med de uttrycken menar att hon uppförde sig ”som om kvinnoförtryck och sexuella övergrepp inte existerade och att kvinnor kunde lita på män”. (Widerberg 1995, s 133) Även Grände bekräftar att det ofta tar lång tid innan kvinnor kontaktar Team för Våldtagna Kvinnor. (Grände 2005, s 33-34) Enligt Blom kan det vara svårt för unga personer som inte har så mycket sexuell erfarenhet att sätta gränser. Hon tolkar åldersaspekten i texterna genom sexuella skript och menar att de sexuella skript som finns hos unga personer inte ser likadana ut som när personerna blir äldre. Utifrån det antagandet konstaterar hon att mindre allvarliga händelser kan behövas för att ungdomar ska lära sig var deras gränser går. (Blom 2012, s 58) Utifrån Sandbergs definition av ålder som något socialt konstruerat som existerar inom diskursen precis som allt annat anser jag dock att det kan vara problematiskt att tala om ungdomsperioden som något fast som ser ut på ett speciellt sätt. (Sandberg 2011, s 14, 45) Här utgår jag från Lundgrens teori och menar att även om sättet att tala om ungdomar som en homogen grupp blir generaliserande och stereotypiserande, kan personer uppnå vissa fördelar av det. Jag tolkar det som att sättet att tala om hur ungdomar är naiva och har svårt att sätta gränser på grund av bristande erfarenhet är ett sätt att själv undgå kritik för sitt beteende. (Lundgren 2010, s 171-172) När textförfattarna dessutom själva inte längre ses som ungdomar kan de på ett riskfritt sätt framställa sin egen ungdomstid som kantad av de traditionella ingredienserna i motsvarande period för att bevisa att det ”naiva agerandet” tillhörde perioden och inte deras egen personlighet. Den handlingen blir relativt lätt utförd, dels eftersom uppfattningarna om ungdomstiden redan existerar och dels eftersom personer som inte längre är ungdomar tillhör en annan ålderskategori som med största sannolikhet står högre i makthierarkin. Citatet nedan är ett tydligt exempel på sättet att resonera enligt det jag beskrivit. Författaren skapar en distans mellan hur hon agerade när hon var yngre och hur hon troligen skulle agera idag. Hon skapar dessutom en koppling mellan ungdom och dåligt självförtroende, något som implicit framställs som en faktor som gör att en ung kvinna skulle kunna tacka ja till en middag med en äldre man.

#1 ”När jag var yngre och hade sämre självförtroende blev jag en gång bjuden på middag av en kanske femton år äldre man i min egen bransch.” (Almestad & Beijbom 2012, s 8)

Åldersperspektivet går också att se med hjälp av Plummers teorier om berättande av sexuella historier. Eftersom makt är ett flöde som cirkulerar mellan människor och sociala processer är sexuella berättelser en del av de maktprocesserna. (Plummer 1995, s 20, 26-27) Utifrån det perspektivet är också vem som får och kan komma till tals en del av det kontrollerande maktsystemet. Om ålder ses som någonting baserat på erfarenhet och som skapar trovärdighet är ungdomar en kategori som inte besitter särskilt stor trovärdighet. (Lundgren 2010, s 153) Det i samband med att ungdomsperioden anses vara en period av gränsutmanande och risktagande kan leda till att ungdomar inte vågar eller tillåts berätta om obehagliga sexuella situationer. Dels eftersom det ses som "en del av ungdomsperioden" och dels eftersom ungdomar inte innehar den trovärdighet som ålder kan frambringa. (Lundgren 2010, s 152)

3.2 Skamfyllda känslor

#6 "Han sa aldrig nej. Men jag förstod ju att han inte ville. Ändå gjorde jag det. Det skäms jag över nu." (Almestad & Beijbom 2012, s 21)

Av texterna jag analyserar nämner nästan två tredjedelar ordet skam på något sätt. I de allra flesta fall är det textförfattaren som känner skam för en eller flera händelser som placeras i den sexuella gråzonen. I ett fåtal fall skriver textförfattaren att den andra parten i den sexuella händelsen känner skam.

Anledningarna till att textförfattarna känner skam är många. Nedan gör jag ett försök att presentera dem så specifikt som möjligt. När jag skriver så här raka formuleringar av anledningarna till skam är det min tolkning och jag vill påpeka att det skulle kunna vara så att textförfattarna anser att jag har misstolkat dem. Jag vill också förtydliga att jag bara räknar in de texter där författaren själv skrivit att denne känt skam. Jag läser alltså inte in skam i en berättelse där ordet, eller någon form av det, inte nämns. Det är också så att en upprädnings anledningar till skam blir en förenkling. Många av nedanstående anledningar är sammanflätade med varandra. Att skriva dem på det här sättet gör dock de många anledningarna att skämmas tydligare och mer överskådliga.

- * Skam över att ha utsatt någon annan för en sexuellt obehaglig situation.
- * Skam över att inte ha sagt nej trots att det inte kändes bra.
- * Skam över att ha sagt nej.

- * Skam över att vara homosexuell.
- * Skam över att ha satt sig själv i en situation som lett till ett övergrepp.
- * Skam över att ha ”ställt till med en scen”.
- * Skam över att ha trott att personen ville något annat än att ha sex.
- * Skam över att vara en dålig feminist eller att bryta mot sina övertygelser.
- * Skam över att inte vilja ha sex.
- * Skam över att känna lust.
- * Skam över att bli tafsad på.

Min tolkning av skam som en övergripande och viktig del i #prataomdet stämmer överens med Widerbergs upplevelse av skam i samband med minnen om övergrepp. Widerberg beskriver dessutom att den skam hon känt och känner över saker hon blivit utsatt för gör att hon inte talar om dem. (Widerberg 1995, s 133) Även Grände beskriver att de kvinnor som kontaktar Team för Våldtagna Kvinnor ofta känner skam. Det har att göra med att de inte kan placera bilden av det inträffade inom sin egen självbild. (Grände 2005, s 36, 40)

3.2.1 En könad känsla?

Ahmed menar att känslor är könade och ses som typiskt kvinnliga attribut. (Ahmed 2004, s 2-3) Om skam i sig är maskulint eller feminint könat skriver hon inte, men i mitt material framkommer att de olika anledningarna till skam kan kopplas till manliga eller kvinnliga textförfattare. Över lag nämner få av de manliga författarna skam. De två männen som gör det nämner skam över att vara homosexuell och skam över att inte vilja ha sex. De kvinnliga skribenterna nämner fler av de anledningarna till skam som jag listade ovan. De känner på olika sätt skam över att ha blivit utsatta för övergrepp och över hur de reagerat i samband med det. De känner också skam över att ha utsatt andra för obehagliga situationer. Det finns dessutom berättelser som benämner skam över att känna lust. Till detta vill jag tillägga att eftersom bara ungefär en tredjedel av texterna är skrivna av män skulle det kunna ses som en förklaring till att männen inte uttrycker skam av lika många anledningar som kvinnor gör. Eftersom jag bara tittar på de texter där skam nämns rakt ut kan det också vara så att många känner och känt skam utan att nämna det i sin berättelse. Utifrån det material jag har är det dock så att männen varken nämner att de känner skam över att ha utsatt någon för en sexuellt obehaglig situation eller för att själva ha blivit utsatta för sexuellt obehagliga situationer.

Resultatet kan tolkas som att skam är en känsla som ligger nära till hands för många kvinnor, men att den inte är lika självklar i bilden av mannen och att män därför inte känner skam i samma utsträckning. Det kan kopplas till Ahmeds teorier om att skam är vad hon kallar kärlekens tillkortakommande. För att skam ska uppstå krävs det att personen i fråga bryr sig om vad de personer denne skäms inför tycker. (Ahmed 2011, s 104) Eftersom idealbilden av en kvinna innefattar att hon bryr sig om och är lyhörd inför andra personer ligger det inte långt bort att tänka att kvinnor också i större utsträckning bryr sig om vad andra personer tycker om dem, vilket skulle göra att de lätt känner skam. (Ambjörnsson 2003, s 61) Det kan också hänga ihop med att en kvinna ska ses som respektabel och hålla sig inom de snäva gränserna mellan hora och madonna och därmed behöver tänka på sitt rykte i större utsträckning än vad män behöver. I och med att kvinnor alltid bedöms utifrån snäva ramar är de vana att se sig själva genom andras ögon. (Ambjörnsson 2003, s 57-58, 117) Detta resonemang passar väl in i sociologen Beverly Skeggs teorier om klass och respektabilitet. Hon menar att kategorin kvinna ständigt skapas genom processer i nära samarbete med klass och att denna klassindelning på ett påtagligt sätt påverkar vardagslivet. Skeggs beskriver respektabilitet som omdömen som anknyter till klass, ras, kön och sexualitet och som behandlar hur väl en person kan uppvisa respektabilitet. (Skeggs 1997, s 11) Skammen som vissa av textförfattarna känner skulle utifrån ovanstående resonemang kunna bero på att de känner att de misslyckas med att leva upp till de klassrelaterade ideal av den respektabla kvinnan som de förväntas förverkliga.

Ovanstående resonemang bekräftas i Jeffners avhandling, där en tjej hon intervjuar beskriver hur hon fick rykten om sig som slampig efter att hon utnyttjats sexuellt på en fest. (Jeffner 1997, s 176-177) Blom menar att män som utsätts för övergrepp ofta väljer att identifiera sig som aktörer. (Blom 2012, s 57) Att vara sexuella aktörer är något som passar in i männens idealbild, vilket kan vara en anledning till att de inte känner skam. Utifrån Ahmeds teorier går det nämligen att konstatera att anledningen till att de två manliga författarna skäms är att de inte lever upp till de manliga idealen.

#22 ”Det måste ju vara fel på mig, tänkte jag – i bland högt för mig själv bakom stängda dörrar men i bland ute där jag förväntades agera enligt normer. En kille som inte vill ligga liksom, vilket tabu, vilket katastrofalt misslyckande.” (Almestad & Beijbom 2012, s 54)

Personen ovan beskriver att han tidigare setts som en riktig alfahanne, som hade sex med många tjejer, men att han sedan började känna avsmak inför sex och helst inte ville ha sex alls. Det ledde till skamkänslor över att inte uppföra sig som en kille förväntas göra. I citatet nedan är det att vara homosexuell som ger skuldkänslor. Personen berättar att han hade ett hemligt förhållande med kille och att när det kom till sex blev det ofta ganska krystat för att ingen skulle upptäcka deras förhållande. Sexet styrdes utifrån när det var möjligt och inte alltid utifrån när båda kände lust.

#13 ”Så vad gjorde vi? Vi gick över sexuella gränser vi aldrig visste fanns. Och efter varje orgasm kom skammen, ibland var den gemensam.” (Almestad & Beijbom 2012, s 38)

Här beskrivs hur textförfattaren, genom att tända på ”fel” kön, inte uppfyller kraven för hur en man bör agera. Både att inte vilja ha sex och att vilja ha sex med personer av samma kön är alltså något som kan framkalla skamkänslor över att inte leva upp till mansidealet.

För de kvinnliga skribenterna passar skammen över att inte vara en bra feminist extra tydligt in på Ahmeds teorier. Det står klart att den sexuellt obehagliga situationen i sig bara är en del av varför författarna mår dåligt. Den andra delen handlar om att det ideal som feminismen innebär för personerna inte upprätthålls och att de därmed känner ett personligt misslyckande. I och med att personerna här tycker om sitt ideal skulle feminismen kunna beskrivas som de kärlekskänslor som Ahmed talar om i förhållande till skam. När de känslorna bryts genom att personen inte anser sig leva upp till sitt ideal uppstår skamkänslor inför andra feminister som personen upplever handlar ”rätt”. (Ahmed 2011, s 104) Citatet nedan beskriver just det här genom att berätta hur textförfattaren själv tidigare varit en av dem som trott sig följa idealen på ett annat sätt än vad hon gjorde när hon väl hamnade i den jobbiga situationen. När hon sedan inte agerade som hon trott att hon skulle kände hon en sorg över något hon uttrycker som att ”vara vanlig”. Senare i texten skriver hon att hon kände sig som en dålig feminist, vilket skulle kunna tolkas som att bristen på feministiskt agerande gör henne ”liten och vanlig”.

#18 ”Genant nog visste jag bättre, för jag hade hört om fall där kvinnor reagerade precis så här, men då hade jag tänkt: Jag kommer inte att vara en av dem som börjar

skämmas, jag kommer inte vara en som håller tyst. Så sorgligt att vara så liten och så vanlig.” (Almestad & Beijbom 2012, s 45)

Även om just feminism inte nämns i berättelsen som citatet nedan kommer från visar det hur personen på samma sätt skäms över att inte leva upp till sina ideal som en självständig person.

#5 ” Jag skäms över mig själv – för att jag utsatt mig själv för en sådan situation. Jag som är självständig och vet exakt när folk behandlar mig illa.” (Almestad & Beijbom 2012, s 20)

Tidigare i texten får läsaren också veta att författaren försöker berätta om händelsen för en vän, men att hon inte förmår göra det på grund av skammen över att hon anser sig ha agerat på fel sätt. Det går tydligt att utläsa hur skam fungerar hindrande för att berätta om de obehagliga händelserna. Att textförfattarna ändå väljer att göra det kan ses som en utmaning av skammens makt över berättandet. En av textförfattarna berör just detta.

#5 ”När jag läste Koljonens twitterinlägg kom minnena från den där natten tillbaka. Jag har ju också varit med om en sådan sak, tänkte jag, och så kändes det lite mindre genant.” (Almestad & Beijbom 2012, s 20)

Utifrån Ahmeds teorier tolkar jag detta som att personen i citatet ovan insåg att hon inte var den enda starka och självständiga kvinnan som hamnat i en liknande situation. Det ideal hon skämdes över att inte upprätthålla var med ens inte lika perfekt som hon hade tänkt sig och därför fanns det inte längre någon att skämmas inför. (Ahmed 2011, s 103-104)

3.3 Offer och förövare

Inom diskursen om sexuella övergrepp är två viktiga subjektspositioner offer och förövare. För att förstå relationen dem emellan skapar jag två ekvivalenskedjor. Utifrån tidigare forskning skulle den klassiska bilden av ett offer kunna skapas såhär: offer – kvinna – hjälplös – traumatiserad. (Jeffner 1997, s 244-245) Från samma utgångspunkt skapas ekvivalenskedjan knuten till förövare såhär: förövare – man – ond – galen. (Wennstam 2004, s 117-118) Inom diskursen om sexuella övergrepp har det skapats en tillslutning där de två ekvivalenskedjorna binds samman av det sexuella övergreppet. Om en erfarenhet inte passar in i den bild av offer

– övergrepp – förövare jag beskrivit ovan blir det svårt att identifiera den som ett övergrepp. Det skulle till exempel kunna vara så att personen som blivit utsatt inte kan se sig själv i rollen som offer, eller att förövaren inte passar in i bilden av hur en förövare ska vara. Om någon del av tillslutningen inte finns tillgänglig leder det i princip till att övergrepp inte ”kan” existera, eftersom det inte kan uppfattas genom våra begreppsbilder. Enligt Jeffners teori om våldtäkten som en symbolfunktion leder bilden av våldtäkten, och subjektspositionerna som är knutna till den, till att allt som inte kan ses som en ”riktig våldtäkt” döljs av skuggan från det där fruktansvärda. Det blir en uppdelning där det enda som existerar är bra sex och hemsk våldtäkt, vilket leder till att de maktstrukturer som finns i ”vanliga” sexuella praktiker inte ifrågasätts. (Jeffner 1997, s 245, 248)

Eftersom texterna i #prataomdet ses som ett nytt sätt att prata om sex och sexuella övergrepp (Nordgren 2011, Hellberg 2012) vill jag undersöka i vilken grad det som uttrycks i mitt material bidrar till en omförhandling av positionerna offer och förövare och hur de cementerade föreställningarna påverkar sättet att berätta om händelser.

3.3.1 Offerpositionen – ett oattraktivt alternativ

För att undersöka hur diskursen om offer ser ut i #prataomdet: *Berättelser från gråzonen* gör jag som ovan och knyter mästersignifikanter i form av egenskaper till subjektspositionen offer. För att finna de egenskaper som kopplas till offer har jag tittat på hur offerpositionen på olika sätt uttrycks i texterna. Dels kommer egenskaperna från de beskrivna motiveringarna till varför en person inte är ett offer, dels från beskrivningar av andras uppfattningar av personen och dels från beskrivningar av egna känslor inför sig själv i samband med ett övergrepp. I och med att alla dessa kopplingar finns inom samma diskurs spelar det ingen roll att de kommer från olika synvinklar. De visar ändå hur uppfattningen av offerpositionen ser ut. De mästersignifikanter som i texterna knyts till offerpositionen är *svag, billig, naiv, dum, hjälplös, osjälvständig, smutsig, passiv, lättfotad, försvarslös, kvinna, icke-feminist, och oförmögen att sätta gränser*.

I citatet nedan följer textförfattaren med sin chef på en jobblunch som leder till att han börjar tafsa på henne.

#30 ”Alla visste ju hurdan D var. Om jag var dum nog att åka iväg ensam med honom till en öde plats på klipporna i solen så fick jag verkligen skylla mig själv. Det gjorde jag också. Och jag skämdes över hur jag varit så dum att jag trott att D var intresserad av mig för min kompetens.” (Almestad & Beijbom 2012, s 71)

Textförfattaren väljer att inte berätta om händelsen, inte för att skydda sin chef, utan för att hon inte vill att arbetskamraterna ska få veta hur dumt och naivt hon betett sig. Nästa citat är ett exempel på hur textförfattaren känner sig smutsig efter att hon utsatts för ett övergrepp.

#8 ”jag vinglade i gula gången, med blicken bland mobiltelefonens kontakter när en man lägger ena handen lätt mot min axel, så jag ställs mot den gula kakelväggen och med den andra greppar han hårt om mitt underliv. jag blir chockad, får inte fram ett ljud, annat än ett mesigt ”vafan!” och knuffar bort honom. allt sker på en sekund, han springer iväg och jag sätter mig gråtandes på marken. jag kände mig smutsig i veckor efteråt.” (Almestad & Beijbom 2012, s 24)

Textförfattaren beskriver dessutom att den protest hon faktiskt lyckades frambringa var mesig, vilket förstärker bilden av henne som ett hjälplöst offer. Att jag identifierat icke-feminist som ett moment knutet till offer är grundat i berättelser där författaren skäms över att denne på ett eller annat sätt inte förhindrat en pågående situation och därmed inte varit en ”bra feminist”. Citaten nedan är två av flera exempel på det.

#21 ”Men skammen är dubbel och handlar också om att agera irrationellt och veta om det. Att vara en dålig feminist som hellre smickrar mannens ego än odlar en normbrytande, politiskt korrekt sexualitet.” (Almestad & Beijbom 2012, s 53)

#18 ”Skuld över att jag vänligt sagt hej till exet när jag mött honom på stan utan att vi någonsin pratat om vad som hänt. Skuld över att jag var en dålig feminist som inte gjorde något, och skam över att jag kunde känna lust till sex som påminde om vad han gjort. Slutligen kände jag tvivel på min egen trovärdighet. Hade jag verkligen rätt att må dåligt över den där natten?” (Almestad & Beijbom 2012, s 45-46)

Jag tolkar det nedersta citatet som att textförfattaren inte känner att hon passar in i offerrollen, bland annat eftersom hon kan dras till den typ av sex som hennes före detta pojkvän utsatt henne för mot hennes vilja. Det skulle innebära att hon inte mått så dåligt av övergreppet som

hon ”borde”. Samtidigt kan hon ses som ett offer och därmed en dålig feminist eftersom hon inte gjorde motstånd och dessutom inte har konfronterat killen i efterhand.

De egenskaper jag identifierat i texterna stämmer överens med ekvivalenskedjan jag utifrån tidigare forskning gjort om den klassiska uppfattningen om ett offer. Det är egenskaper som inte ses som särskilt positiva, vilket i förlängningen leder till att inte heller offerpositionen blir något attraktivt alternativ för en person som blivit utsatt för ett övergrepp. Speciellt om personen i fråga ser sig som en stark och självständig person eller som en man. Egenskaperna som kopplas till offerpositionen går också att se utifrån ett klassperspektiv. Till exempel är osjälvständig, billig, lättfotad och oförmögen att sätta gränser typiska exempel på egenskaper som arbetarklassen anses inneha och som därmed inte ses som respektabla. (Skeggs 1997, s 119, 133-136, Ambjörnsson 2003, s 197-207) Om en majoritet av textförfattarna kommer från en medelklassbakgrund skulle det kunna göra det ännu svårare eller i princip omöjligt för dem att identifiera sig med de egenskaper som offerpositionen har att erbjuda.

Att offerpositionen inte alltid ses som ett tillgängligt alternativ bekräftas av Widerbergs erfarenhet av att inte vilja se sig som ett offer. För att undvika det använde hennes kollega strategin att förmildra minnet av övergreppshändelser. (Widerberg 1995, s 133-134) Även Jeffners slutsatser om våldtäktens symbolfunktion som det värsta som kan hända en kvinna gör att offeridentiteten blir en mycket fastställd identitet som skadad och traumatiserad kvinna. (Jeffner 1997, s 245, 248)

Det går alltså att se hur den klassiska offerbilden figurerar i texterna, men det går också att utläsa motstånd i form av försök att omdefiniera bilden av offret. Det som återkommer i alla texter är att oavsett om textförfattaren påstår sig ha utsatts för ett övergrepp eller inte berättar denne om en situation som har varit sexuellt obehaglig och som därigenom på något sett har lett till negativa känslor. Ovan har jag beskrivit hur ett övergrepp inte ”kan existera” utan ett tydligt offer och en tydlig förövare. Det författarna i #prataomdet gör i sina berättelser är att, trots att många inte anser sig passa in i offerrollen, berätta att de utsatts för en situation som inte har känts bra.

I och med att majoriteten av textförfattarna i mitt material inte beskriver sig själva som offer tar de avstånd från den offeridentitet som Brown varnar för i sina teorier om ressentiment. De knyter inte an till eller tar till sig offerpositionen som en del av sig själva. Det Brown

kritiserar med identitetspolitik är att det inte blir subversivt eftersom det inte går att komma från grundproblematiken utan att också släppa sin identifiering med den. (Brown 2008, s 60, 66) Brown nämner dock också att glömska och förträngning inte heller är några bra strategier. Istället måste det lidande som upplevts erkännas, utan att personen innesluter sig själv i en identitet kopplad till det upplevda, i det här fallet en offeridentitet. (Brown 2008, s 68-69)

3.3.2 Förövarpositionen – ett psykopatmonster eller en reko kille?

När jag analyserar subjektspositionen förövare genom att söka mästersignifikanter i form av egenskaper ur texterna i *#prataomdet: Berättelser från gråzonen* finner jag en mängd negativa epitet. De egenskaper som associeras med förövare är *psykopatmonster, as, man, äckel, hänsynslös, äldre, ”ful i munnen”, hårdhänt, snubbe, svin, full karl* och *snuskig gubbe*.

Citatet nedan visar att det är när berättaren inser hur hårdhänt killen som försöker ha sex med henne är hon förstår att det inte är hennes pojkvän utan en kille som förgriper sig på henne.

#15 ”På morgonen vaknade jag av att han låg mellan mina ben, med handen i mitt skrev och tungan i min mun. Jag hade precis blivit ihop med min kille och någonstans där i gränslandet mellan sömn och vakenhet trodde jag att det var han som kysste mig. Men han var så hårdhänt mellan mina ben.” (Almestad & Beijbom 2012, s 41)

I nästa citat blir en tjej övertalad att ha sex med en man som är dörrvakt på krogen där hon och hennes vänner brukar få komma in trots att de är minderåriga. Att mannen beskrivs som äldre och dessutom ”ful i munnen” för tankarna till att han är äcklig och pervers, något som stämmer överens med bilden av förövaren.

#14 ”Vi hade sex i gräset, jag frös, han var ful i munnen och jag sa att jag tyckte om det. Det gjorde jag inte.” (Almestad & Beijbom 2012, s 39)

Detta går i linje med Livholts iakttagelser från medierapporteringen om Hagamannen, där egenskaper som ointelligent, impulsstyrd och oförmögen att planera nämns. Livholts konstaterar också att bilden av våldtäktsmannen inte bara beskriver förövaren utan också skapar en uppfattning av hur en ”ickevåldtäktsman” är. (Livholts 2007, s 69)

Även i mitt material går det att utläsa hur män som inte anses vara förövare är. För att undersöka vilka egenskaper som tillskrivs personer som ”vanligen inte utför övergrepp” knyter jag mästersignifikanter till subjektspositionen ickeförövare. Här är det viktigt att framhålla att i de flesta av texterna är följande beskrivningar av personer som faktiskt har utsatt någon annan för en sexuellt obehaglig situation. Till skillnad från ovanstående förövarposition är det dock så att egenskaperna används för att markera att det är märkligt att just den personen kunde göra något sådant. Personen ses alltså inte som en förövare ”egentligen”. De mästersignifikanter jag knyter till ickeförövare är *cool, kompis, fin, reko, kvinna, normalsnäll, kulturkille, en som inte ”vill” våldta och respektabel*.

I citatet nedan berättar textförfattaren hur hans pojkvän haft analsex med honom mot hans vilja, men hur han, eftersom de är ett par och anses älska varandra, inte kan identifiera sin partner som en förövare.

#19 ”Han skrek förlåt, åh förlåt. På lakanet låg en blodig, använd kondom. Det var nog här jag borde ha klätt på mig och lämnat vårt hem, lämnat mannen som hade våldtagit mig. Men jag tänkte inte i termer av våldtäkt då. Jag tänkte att han kanske inte hade hört mitt nej, att mina skrik kanske hade misstagits för något annat. Och han var ju ledsen. Han sa ju förlåt. Så jag satte ner mig bredvid honom, kände värmen från hans kropp mot min.” (Almestad & Beijbom 2012, s 48)

Istället för att definiera händelsen som våldtäkt väljer textförfattaren att tro att pojkvännen inte förstod att han inte ville. Även nästa citat visar hur det faktum att en bekant eller vän går över personens sexuella gräns gör att det inte ifrågasätts på annat sätt än att gå hem och gråta.

#4 ”En gång gick någon jag betraktade som min vän alldeles på tok för långt, det visste tvivelsutan både han och jag. Efteråt torkade jag bara tårarna och stack hem, och sedan var det inte mer med det.” (Almestad & Beijbom 2012, s 17)

De egenskaper som knyts till ickeförövare stämmer väl överens med Jeffners beskrivning av män som inte kan ses som våldtäktsmän. Hon nämner bland annat att ”bra” killar som utfört sexuella övergrepp inte ses som våldtäktsmän eftersom de anses vara fina ”innerst inne”. (Jeffner 1997, s 235-236) Detta liknar hur förövare i mitt material delvis ursäktas eftersom de inte tros ”vilja” utsätta någon för ett sexuellt övergrepp. Citatet nedan är ett exempel på hur

författarens pojkvän vill att hon ska säga att det inte var en våldtäkt och menar att det inte kan ha varit det eftersom han inte ville våldta henne.

10 ”Jag är helt tom och han klamrar sig fast vid min famn och min pojkvän säger att han hellre dör än att ha våldtagit mig.” (Almestad & Beijbom 2012, s 29)

Särskiljandet mellan bra och dåliga män leder alltså till att övergrepp utförda av ”bra” män ses som något mindre allvarligt, samtidigt som en ”dålig” man som utför ett övergrepp ses som rent omänsklig. Wennstam bekräftar att skapandet av gärningsmannen som ett monster leder till att alla män som inte våldtar ses som bra och föredömliga. (Wennstam 2004, s 199) Livholts menar att det även finns ett klassperspektiv, där män som inte anses vara förövare ofta beskrivs utifrån exempelvis stil eller arbetssituation. (Livholts 2007, s 69) Citatet nedan visar hur båda parterna har svårt att identifiera mannen som en förövare, eftersom han är ”en kulturkille som vilken annan”. Att den här mannen verkar vara en trevlig medelklasskille som passar bra in i samhället gör att det blir svårt att se honom som en förövare.

#5 ”Han blir skamsen. Det är så uppenbart att han inte ser sig själv som killen som utnyttjar en tjej, ändå gör han det. Han, en kulturkille som vilken annan. Jag blir också skamsen, jag borde ju inte vara så svår.” (Almestad & Beijbom 2012, s 19)

Precis som när det gäller bilden av offret är bilden av förövaren obligatorisk för att tillslutningen offer – övergrepp – förövare ska förbli intakt. Det skapas därför ett problem när en person upplever att den blivit utsatt för ett övergrepp av någon som inte passar in i förövarrollen. I #prataomdet finns en uppdelning mellan vilka egenskaper som passar en förövare och vilka som inte gör det och den uppdelningen stämmer överens med den vedertagna bilden av våldtäktsmannen. Som jag nämnt ovan är det dock så att i och med att textförfattarna faktiskt berättar de här berättelserna om sexuellt obehagliga situationer orsakade av personer som inte är klassiska förövare sker en omförhandling av innebörden av positionen förövare. Det är dessutom så att flera av de kvinnliga skribenterna berättar om situationer de utsatt andra för och därmed utvidgar förövarrollen från att endast innefatta män till att kunna vara även kvinnor.

3.3.3 Omförhandling av positionerna

I och med att omförhandlingarna av positionerna offer och förövare sker på ett liknande sätt kommer jag i följande stycke att göra en gemensam analys av dem. Precis som jag nämnt ovan ligger en stor del av omförhandlandet i att textförfattarna beskriver en övergreppssituation där varken offer eller förövare stämmer överens med den klassiska bilden av positionerna. Genom att formulera sina berättelser påstår författarna att övergrepp som utifrån tillslutningen av förövare – övergrepp – offer inte borde kunna existera, faktiskt har hänt. Det leder till en omförhandling av innebörden i ekvivalenskedjorna om offer och förövare.

I många av texterna sker omförhandlingen med en viss osäkerhet. Det är inte så att textförfattarna beskriver rakt ut att de har utsatts för någon form av övergrepp och därmed är offer, fast på sina egna villkor. Det är snarare så att många känner sig osäkra på vad de egentligen upplevt, eller skriver rakt ut att de inte blivit utsatta för ett övergrepp, trots att de beskriver att någonting inte känts okej. Nedanstående citat är ett exempel på hur textförfattaren menar att hon inte är ett offer eller utsatt för ett övergrepp.

#1 ”Jag kände mig inte som ett offer för ett övergrepp. Jag var inte arg på honom, bara lite på mig själv, medan jag pussade adjö och noterade i min mentala att göra-lista att jag behövde testa mig för könssjukdomar.” (Almestad & Beijbom 2012, s 9)

Samtidigt beskriver författaren några meningar senare att mannen hon haft sex med ”fögrepp sig på vår överenskommelse om villkoren för vårt samlag”. Om offer – övergrepp – förövare är en tillslutning som tidigare innebar fasta egenskaper knutna till offer och förövare hjälper #prataomdet: *Berättelser från gråzonen* till att skapa en artikulation, en liten förskjutning i betydelsebildningen. I och med att författarna beskriver att de utsatts för övergrepp, men ofta inte iklär sig de klassiska offeregenskaperna gör de det möjligt att tala om övergrepp med andra ord än de traditionella. Det skulle kunna ses som att de löser upp tillslutningen offer – övergrepp – förövare, men jag väljer att snarare se att de omförhandlar innebörden av positionerna offer och förövare. Följande citat ger exempel på en situation där offer- och förövarpositioner är otydliga och kanske till och med flyter samman.

#29 ”Undrar hur många gånger jag egentligen känt så. Undrar hur många gånger den jag legat med känt så. Undrar hur många jag legat med. Fan. Om det här är min berättelse, hur ser deras ut?” (Almestad & Beijbom 2012, s 69)

I en situation där två personer har sex efter krogen och där ingen av parterna tycker att det var särskilt bra, kan det till exempel finnas ett offer som ser händelsen i fråga mycket allvarligt och mår dåligt över den. Samtidigt som förövaren kanske inte är medveten om den andres känslor och därmed inte ser det hela som mer än ett ganska dålig engångsligg. Om positionerna offer och förövare inte vore så stigmatiserande och innehade vissa fasta egenskaper skulle det förmodligen finnas andra möjligheter att prata om upplevelsen av det som inträffat.

4. Sammanfattning och slutsatser

Nedan kommer jag att sammanfatta slutsatserna från min analys och sammanföra de tidigare skilda resonemangen för att nå en djupare förståelse för hur textförfattarna representerar och utmanar skam, uppfattningar om ålder och positionerna offer och förövare för att berätta om upplevelser ur den sexuella gråzonen.

Jag har konstaterat att skammen textförfattarna känner är kopplad till de förväntningar som finns på hur män och kvinnor ska bete sig och att det också finns förväntningar på hur ett offer och en förövare ska vara. I båda fallen fungerar dessa föreställningar som faktorer som gör att det känns jobbigt och svårt att berätta om händelser i den sexuella gråzonen. När textförfattarna inte anser sig ha agerat utifrån sina ideal skäms de för att berätta om händelserna. Om det dessutom är så att övergreppet inte stämmer överens med bilden av offret och förövaren blir det ännu svårare att berätta om den obehagliga händelsen. Det kan vara så att personen skäms över att ha utsatts för ett övergrepp eftersom den kulturella uppfattningen av offer känns obekvämt att behöva identifiera sig med. Det är dessutom så att bilden av offret verkar vara kopplad till arbetarklass, vilket skulle kunna vara ytterligare en anledning till att textförfattarna har svårt att identifiera sig med offerpositionen

I arbetet med den här uppsatsen har jag lagt märke till att det både inom forskning, berättelser om sexuella gråzoner och vanligt vardagstal råder en uppfattning om att det under ungdomen inträffar jobbiga händelser och att det inte går att göra så mycket åt saken, eller att det till och med kan behövas för att vi ska lära oss var våra egna och andras gränser går. Jag anser att det är en ytlig analys och endast ett sätt att legitimera de asymmetriska maktstrukturer vi har omkring oss. För textförfattarna i *#prataomdet: Berättelser från gråzonen* kan det dessutom vara en omedveten strategi för att kunna komma runt den skam som personerna känner och som hindrar dem från att vilja och kunna berätta om de obehagliga händelser de upplevt. Att mildra skammen genom att hänvisa till en ungdomsperiod gör att den skam som tidigare tillskrivits personens jag och dess egenskaper istället överförs till åldersperiodens stereotypa egenskaper. Jag anser dock att den stereotypa bilden av ungdomen som en period då den här typen av händelser brukar, och dessutom tillåts, inträffa döljer de strukturella anledningarna bakom händelserna. Det leder till att en person som upplever händelser ur den sexuella gråzonen, men som inte inträffat under ungdomen, fortfarande har lika svårt att berätta om dem. Detta eftersom personen inte kan ”skydda sig” bakom den naiva ungdomsperioden, utan

istället känner att denne måste ta till sig händelsen och sitt agerande som en del av ett personligt misslyckande.

Textförfattarna har beskrivit hur svårt det varit att berätta om händelserna de varit med om, men trots det har de berättat om dem. Bara det ser jag som en utmaning av de stereotyper jag beskrivit ovan. Jag har dragit slutsatser om hur skammen kan förhindras eller mildras genom att många personer berättar om att de varit med om liknande saker. Det eftersom skammen fungerar som en obehagskänsla inför att misslyckas med att uppnå ett ideal som personen gärna vill uppnå. Om de andra personerna som tros uppnå detta ideal berättar att inte heller de gör det finns det inte längre någon anledning att skämmas för att misslyckas inför dem. Eftersom berättelserna dessutom utmanar positionerna offer och förövare är det ett steg mot att omförhandla innebörden av dem. Om offer och förövare inte längre skulle ha några fasta, negativa egenskaper knutna till sig skulle det bli lättare att kunna se sig själv som offer för ett övergrepp utan att det strider mot eventuella personliga värderingar. Det skulle också vara möjligt att känna sig utsatt för ett övergrepp utan att förövaren måste ha en allt igenom dålig och ond personlighet.

4.2 Avslutande diskussion

Som framgår ovan anser jag inte att strategin att mildra skammen genom att förpassa den till en ungdomsperiod är en bra lösning. Det är ett sätt att låta berättelser ur den sexuella gråzonen få komma fram, men jag anser inte att det leder till någon subversiv politisk förändring, utan snarare tvärtom.

Jag anser istället, likt Brown, att en omförhandling av positionerna offer och förövare måste ske på ett sådant sätt att det är möjligt att erkänna det som inträffat och sedan gå vidare genom att föra en politisk kamp, utan att därför identifiera sig med och innesluta sig i händelsen. En bland flera vägar mot de omförhandlingarna tror jag är att just prata om det. Genom att tala om saker som inte passar in i diskursen, och därmed är tabubelagda, går det att uppnå den form av omförhandlingar som jag har identifierat i mitt material. Jag anser också att det är ett sätt att gå samman och kämpa tillsammans, utan att för det fastna i en kontraproduktiv identitetspolitik. Ett viktigt uppdrag är dock att sprida engagemanget utanför den lilla klick människor som majoriteten av #prataomdet bestod av. Jag skulle vilja se en politisk kamp där

alla människor kan känna sig delaktiga, obundet av faktorer som till exempel klass, sexualitet och kön. Med att prata om det menar jag inte bara att berätta om obehagliga saker som inträffat, utan också att kommunicera med den eller de sexpartner vi har, för att kunna förhindra att nya gråzonsberättelser uppstår.

Jag är övertygad om att sexuella gråzoner är ett område som genom ett intersektionellt perspektiv berör alla delar av vårt samhälle och som finns med i alla korsningar av maktstrukturer. Att utforska berättelser ur och om den sexuella gråzonen har varit spännande och intressant, men också svårt, snårigt och självrannsakande på ett inte sällan obehagligt sätt. Att behandla ett relativt outforskat område utan att ha möjlighet att täcka upp alla aspekter jag skulle vilja har ibland känts jobbigt. Därför vill jag vara noga med att poängtera att det här är en uppsats grundad på min upplevelse och tolkning av texterna jag haft som underlag. Andra personer kanske skulle dra helt andra slutsatser eller välja att fokusera på andra aspekter. Därför har jag en förhoppning om att sexuella gråzoner är ett område som kommer att fortsätta utforskas och tilldelas nya aspekter och synvinklar. Ett specifikt område jag skulle önska att någon undersöker närmare är sexuella gråzonsberättelser i lesbiska relationer. Anledningen till det är att det inte finns någon sådan berättelse i mitt material, vilket får mig att fundera över varför de inte synliggörs.

Som avslutning vill jag återknyta till Susanna Alakoskis citat från inledningen och framföra förhoppningen att vi inte fortsätter att fortplanta den sexuella skammen till kommande generationer, utan istället vidgar de positioner som är möjliga att inta och skapar ett sexuellt klimat som får vara på samma gång fritt, lustfyllt och ansvarstagande.

Referenslista

Tryckta källor

Ahmed, Sara (2004) *The cultural politics of emotion*. Edinburgh: Edinburgh University Press

Ahmed, Sara (2011) *Vithetens hegemoni*. Hägersten: Tankekraft förlag

Alakoski, Susanna (2012) *Oktober i fattigsverige. Dagbok*. Stockholm: Bonnie

Almestad, Gustav & Beijbom, Annika (red.) (2012) *#prataomdet: berättelser från gråzonen*. Stockholm: Kalla kulor förlag

Ambjörnsson, Fanny (2003) *I en klass för sig: Genus, klass och sexualitet bland gymnasietjejer*. Diss. Stockholm: Ordfront förlag

Blom, Kristin (2012) *Den sexuella gråzonen: en studie om sexuella berättelser från ett gränsland utan språk*. Magisteruppsats. Göteborg: Göteborgs Universitet

Brown, Wendy (2008) *Att vinna framtiden åter: texter om makt och frihet i senmoderniteten*. Stockholm: Atlas

Grände, Josefin (2005) *"Jag kallade det aldrig för våldtäkt": att möta våldtagna kvinnor*. Stockholm: Riksorganisationen för kvinnojourer och tjejjourer i Sverige (ROKS)

Haraway, Donna (1988) "Situated knowledges: the science question in feminism and the privilege of partial perspective." *Feminist studies* 14:3, s 575-599

Jeffner, Stina (1997) *"Liksom våldtäkt, typ": om betydelsen av kön och heterosexualitet för ungdomars förståelse av våldtäkt*. Diss. Uppsala: Uppsala Universitet

Livholts, Mona (2007) *"Vanlig som vatten": manlighet och normalitet i mediernas berättelser om våldtäkt*. Malmö: Gleerup

Lundgren, Anna Sofia (2010) ”Om man jämför så är jag rätt gammal’: Alder som förhandling och resurs” i Ambjörnsson, Fanny & Jönsson, Maria (red.) *Livslinjer: berättelser om ålder, genus och sexualitet*. Göteborg: Makadam

Lykke, Nina (2009) *Genusforskning: en guide till feministisk teori, metodologi och skrift*. Stockholm: Liber

Plummer, Kenneth (1995) *Telling sexual stories: power, change and social worlds*. London: Routledge

Sandberg, Linn (2011) *Getting intimate: a feminist analysis of old age, masculinity & sexuality*. Diss. Linköping: Linköpings universitet

Sandell, Kerstin (2005) ”Enkla tekniker och besvärliga frågor: att arbeta med Donna Haraway” i Lundqvist, Åsa, Davies, Karen & Mulinari, Diana (red.) *Att utmana vetandets gränser*. Malmö: Liber

Skeggs, Beverly (1997) *Att bli respektabel: Konstruktioner av klass och kön*. Göteborg: Dialagos AB

Wennstam, Katarina (2004) *En riktig våldtäktsman: en bok om samhällets syn på våldtäkt*. Stockholm: Bonnier

Widerberg, Karin (1995) *Kunskapens kön: minnen, reflektioner och teori*. Stockholm: Norstedt

Winther Jørgensen, Marianne & Phillips, Louise (2000) *Diskursanalys som teori och metod*. Lund: Studentlitteratur

Elektroniska källor

Heberlein, Ann (2011) #vemprataromdet? (Elektronisk) *Sydsvenskan*, 6 december.

Tillgänglig: www.sydsvenskan.se/kultur--nojen/kulturkritik/vemprataromdet [2013-01-07]

Hellberg, Anna (2012) Att våga prata om det känsliga. (Elektronisk) *UNT*, 19 september.

Tillgänglig: <http://www.unt.se/leva/att-vaga-prata-om-det-kansliga-1860135.aspx> [2013-01-07]

Nordgren, Malin (2011) ”Vi måste våga titta på vårt eget sexbeteende”. (Elektronisk) *DN*, 21 november. Tillgänglig: <http://www.dn.se/insidan/insidan-hem/vi-maste-vaga-titta-pa-vart-egget-sexbeteende> [2013-01-07]

Prata om det. *Om*. (Elektronisk) Tillgänglig: <http://prataomdet.se/om/> [2013-01-07]